

UDK: 641.87
Pregledni rad

VINO - SIMBOLIČKI I STVARNI ZNAČAJ

*S. Jović, A. Petrović **

Izvod: Vinova loza se pojavila na zemlji pre čoveka, tako da je on od svog nastanka znao za vino. Mnogi narodi su još pre antičkog perioda imali svoje bogove vina, ali tek u liku boga Dionisa ono dobija punu afirmaciju i snažan simbolički naboj. Sa pojavom spasitelja, bogočoveka Isusa Hrista i novog zaveta vino poprima novo značenje. Ono postaje simbol krvi koji je Hrist prolio za spasenje svih ljudi i kao takvo nezamenjivo je u svetoj tajni pričešća (evharistija). Poslednjih godina naučno se dokazuje blagotvorno delovanje vina na zdravlje ljudi zasnovano na njegovim farmakodinamičkim i psihogenim efektima. Ovim, milenijumska empirijska saznanja, iskazana u brojnim aforizmima i sentencijama, dobijaju punu naučnu potvrdu.

Ključne reči: Vino, simbolički značaj, farmakodinamičko i psihogeno dejstvo.

Uvod

Između vina i ostalih alkoholnih pića postoji značajna razlika koja distancira vino u pogledu njegovog postanka, kao i značaja koji ima u životu ljudi, kako u simboličkom tako i u stvarnom, iskazanom u pozitivnim efektima farmakodinamičke i psihogene prirode.

Vino je od postanka civilizacije najkultivisanije i najcivilizovanije sredstvo za uživanje. Minuli vekovi mu od tih svojstava nisu ništa oduzeli, već naprotiv, potvrdili da je ono jedna blagodat prirode i najdraži dar koji je Bog podario čoveku.

Vino u mitologiji i antičkom svetu

Prema mitovima raznih zemalja bogovi su naučili ljude veštini spravljanja vina: Oziris Egipćane, Amon Libijce, Dionis Grke i Bahus Rimljane. U Bibliji, drevnoj letopisnoj tabli vremena, vinova loza i vino se spominju oko petstotina puta. U prvoj knjizi Mojsijevoj ili Knjizi Postanja ("Bitija") govori se da je praotac Noje

* Dr Slobodan Jović, vanredni profesor, dipl. inž. Aleksandar Petrović, asistent-pripravnik, Poljoprivredni fakultet, Beograd - Zemun.

prvi zasadio vinograd i da se od vina čak i opio. Prema legendi Noje je jednom prilikom iscedio veću količinu groždanog soka, koji nije mogao namah da popije. Posle nekoliko dana, na njegovo veliko zadovoljstvo, kušao je piće opojnog mirisa i ukusa za njega do tada nepoznato. Prema Biblijskom kazivanju gospod Bog je kaznio ljude zbog njihove neposlušnosti potopom koji je zavladao svetom. Jedini je Noje bio pošteđen koji je u svoju Arku poneo i vinovu lozu. Iskrcaвши se na brdo Ararat, između Turske, Jermenije i Irana, Noje opet zasadi vinograd.

Prema drugoj legendi otkrivanje vina pripisuje se persijskom kralju Džamšidu, inače Nojevom prauuku (Woschek, H. G., 1971).

Na osnovu klinastog pisma koje vodi poreklo iz vremena vladavine Sumer-skog kralja Urukagina, 2350. godine pre n. ere, vinova loza je nazivana "drvetom života". U starim religijama oko Izraela čokot je smatran božanskim drvetom a vino pićem bogova, a u samom Izraelu vinova loza je imala značaj mesijanskog stabla i najverovatnije slovila za rajsko drvo života (Chevalier, J., Gheerbrant, A., 1977).

U starom Egiptu, 2850. godina pre n. ere, uzgajala se vinova loza i proizvo-dilo vino. Koliki je značaj imalo vino u starom Egiptu može se videti po tome što su vino i život označavale identične reči, kao i po tome što je vino bilo piće dostojno ispraćaja faraona na poslednji put.

Vinska kultura je dospela u antičku Grčku iz Egipta i Sirije preko Krita, ili iz male Azije. Prvi dokumenti o vinovoj lozi i vinu potiču iz Mikenskog perioda (1600-1200 god. pre n. ere). Grčka nesumnjivo predstavlja mesto nastanka ili začetka zapadne vinske kulture. Mit o Dionisu od tada predstavlja glavnu temu u vinskoj kulturi koju Hrišćanska mitologija nije uspela sasvim da potisne, već je samo dopunila. Bog Dionis je bio sin vrhovnog boga Zeusa i Semele, kćerke cara Kadma. Prvi vaspitači su mu bile nimfe, a potom Silen, koji je kasnije postao Dionisov pratilac. Sa Helikonskog brda Nisa, Dionis je posle otkrića vina krenuo preko Egipta put Indije u svoju svetu misiju koja je u prvom redu podrazumevala širenje vinske kulture. Na svom putu on je bio praćen satirima - šumskim božanstvima i bićima poput Kentaura ili polu ljudi - polu koze i velikim brojem amfora i mehova punim vina. Putešestvije boga vina bilo je praćeno pesmom i igrom koje su često prelazile i u same orgije. Dionis je bio veoma omiljen u antičkom svetu od strane običnih ljudi koje je podučavao u veštini gajenja vinove loze i spravljanju vina. On je bio glavno božanstvo, a kult Dionisa se slobodno može poistovetiti sa kultom vina. Međutim, kao i svi bogovi, i Dionis je u određenim prilikama ispoljavao surovost. Tako na primer, Miniadu kćer cara Minia, pretvorio je u letećeg miša kada je ova odbila da učestvuje u "dionisijama" - svečanostima koje je organizovao (Peljah, M., 1979). Kada je primljen u Olimpsku dvanaestoricu, zalagao se za širenje vinove loze i potiskivanje svih ostalih pića najplemenitijim pićem - vinom. Kao najubedljiviji dokaz navedene pobede bilo je uvođenje Dionisijaskih misterija koje su se održavale u Atini četiri puta u toku godine. Vino je kao piće besmrtnosti zacelo simbolizovalo Dionisovu krv. On nije bio samo bog vina već i bog plodnosti i vegetacije koji je donosio proleće. Međutim, on je bio i bog ludila, a u kasnijim oblicima misterija i gospodar duše i mrtvih. Njegova višezna-

čnost postaje razumljiva ukoliko se ima u vidu njegova sudbina, odnosno put koji je prošao od rođenja do konačnog Olimpa.

U antičkoj Grčkoj i Rimu bilo je uobičajeno pijeње vina pomešanog sa vodom. Grci i Rimljani su za doručak koristili hleb natopljen čistim vinom a uz ručak i večeru nisu pili vino. Običaj starih Grka je bio da kasnije, posle večere na tzv. simposionima (sapitništvo) piju vino razblaženo vodom. Posle večere bi najpre prali ruke i potom prinosili žrtvu livenicu (čisto vino) bogovima. Gost koji je bio određen da predsedava simposionom određivao je u kom će se odnosu vino razblažiti vodom i koliko će se popiti. Običaj je bio da pehar najpre podiže domaćin koji je izlivaio nekoliko kapi u čast bogova i pio u zdravlje gosta sa njegove desne strane. Potom je gost prihvatao pehar i posle nazdravljanja predavao isti susedu sa njegove desne strane, i tako redom. U to vreme smatrali su se za varvare oni koji su pili čisto vino, koje nije prethodno razblaženo. Samo je pesnik Anakreont uživao vino "grešno", onakvo kakvog ga je majka priroda dala (Hofmann, A., 1987). Predanje govori da je spartanski kralj Kleomenes (oko 500 god. pre n. ere) bio protivnik lošeg običaja razblaživanja vina vodom i da ga je zbog toga snašlo ludilo. Obično se vino razblaživalo vodom u odnosu 1:1, a teža vina u odnosu 1:2, 1:3, 2:3 ili 3:5. Prema Grčkom pesniku Hesiodu grožđe je posle berbe držano na suncu pri čemu je zbog isparavanja vlage sadržaj šećera narastao od 40 do 50%. Od ovakvog grožđa proizvedeno božansko piće je bilo toliko jako da je prema Homeru moglo da se razblaži sa vodom u odnosu 1:20. Ako se pored ovoga ima u vidu da je vino čuvano u kožnim mešinama deset do dvadeset godina pre konzumiranja, usled isparavanja vode ono se toliko koncentrisalo da je pre konzumiranja moralo biti razblaženo sa vodom u određenom odnosu. Aristotel navodi, da se jednom prilikom od jednog litra vina sa Samosa opilo četrdeset ljudi.

Vino je bilo omiljeno piće i starih Rimljana i ono se nalazilo na stolovima aristokrata ali i običnih ljudi pri čemu su kvaliteti i količine bili različiti. Katon je preporučivao da svaki rob dobije po sedam kvadrantala* vina a za one koji su se bavili najtežim fizičkim radom po deset kvadrantala. O širokom utemeljenju vina u Rimskom narodu svedoči i činjenica da su oni imali svoje društvo ili svojevrstan ceh pa čak i himnu (Stojanović, R., 1999). Prevedena sa starolatinskog jezika ona glasi:

Suđeno mi je da umrem u pivnici
vinom me prelite u samrtnom času,
a anđeli kada me dočekaju na onom svetu,
neka zapevaju: "Bog neka se smiluje ovom pijancu"...

Vino u duhovnom životu ljudi

Vino u pravoslavlju ima poseban značaj zbog svojih sedam svetih tajni koje predstavljaju svete radnje u kojima se na nevidljivi način duši čoveka daje blagodat

¹ Kvadrantal je jedinica koja približno odgovara zapremini od 26 litara.

Božja. U svetim tajnama, braku i pričešću, vino ima jasno simboličko značenje kao i u ispraćaju čoveka na njegov poslednji put. Pored ovoga, vinogradari i vinari, pravoslavne veroispovesti slave Svetog Trifuna, zaštitnika vinogradara, vinara, biljnih useva i gostioničara svake godine 14. februara.

Vino simbolizuje život i besmrtnost, kao takvo predstavlja piće radosti, oličenje svih darova kojima Bog obasipa ljude. Ali ono može biti i simbol zabludnosti kada Bog kažnjava neverne i pobunjene pojedince i narode. Ovom najplemenitijem "Božjem daru", poseban značaj dao je sin Božji Isus Hristos, kada je na svadbi u Kani Galilejskoj, načinio svoje prvo čudo, pretvorivši vodu u vino čime je dokazao svoju mesijansku ulogu. Vino je na ovaj način postalo obredno piće nezamenljivo u Hrišćanskoj religiji.

Vino u svetoj tajni pričešća (evharistija)

Pričešće je ona tajna u kojoj se Hrišćanin putem hleba i vina pričešćuje istinitim telom i krvlju Spasitelja svoga za večni život. Ova tajna je iznad svih ostalih tajni s obzirom da se u njoj otkriva vernima sva blagodat i dobrota Isusa Hrista jer im on kao hranu daje samoga sebe, svoje telo i krv. Vernici se pričešćujući sjedinjuju sa izvorom samoga života, tj. spasonosne blagodati. Materije ove tajne su hleb i vino koji s jedne strane održavaju organski život, ali takođe i snaže ljudsko telo, oslobađajući dušu svakodnevnih nevolja i grehova (Mirković, L., 1983).

Liturgija - služba Bogu se naziva i evharistija - blagodarnost. Liturgija je u stvari ponavljanje žrtve Hristove u njenom beskrvnom obliku gde su žrtve hleb i vino. Ona je ujedno i tajna zasnovana na rečima koje je apostolima na Tajnoj večeri uputio Isus Hristos: "Uzmite, jedite, ovo je telo moje, koje se za vas lomi radi opraštanja grehova... Pijte iz nje svi, ovo je krv moja Novog zaveta, koja se za vas mnoge izliva radi oprostjenja grehova... Ovo činite u moj spomen".

Ovako uzvišenu i najznačajniju Svetu tajnu može da vrši samo kanonski sveštenik koji prizivanjem Svetog Duha molitvom upućenom Bogu čini mogućim pretvaranje hleba i vina u telo i krv Hristovu.

Vino u svetoj tajni braka

Sveta tajna braka podrazumeva korišćenje "zajedničke čaše" koju sveštenik blagosilja molitvom, a iz koje mladoženja i nevesta piju tri puta. Vino se pri ovoj tajni koristi kao spomen na svadbu u Kani Galilejskoj na kojoj je Hristos u prisustvu majke Božje, apostola i brojnih zvanica čudom pretvorio vodu u vino. Uobičajeno je da budući supružnici piju vino iz zajedničke čaše što ih obavezuje da žive u neraskidivoj vezi, međusobno deleći čašu radosti i žalosti, sreće i nesreće.

Sveti Trifun - tradicionalni zaštitnik vinogradara i vinara

Posle Dionisa i Bahusa pojavljuje se Sv. Trifun, zaštitnik grada Kotora, vinogradara i vinara, njiva i bašta i bilja od svih oblika pošasti. Sveti mučenik Trifun je rođen u selu Kampsadi u Frigi u trećem veku. Dečake dane je provodio čuvajući guske, ali je u sebi uvek nosio veliku blagodat Božju, s obzirom da je ljude i stoku isceljivao od bolesti i zle duhove isterivao iz njih. U vreme vladavine Rimskog cara Gordijana njegova kćerka Gordijana se teško razbolela poremetivši umom. Mnogi lekari su pokušali da joj pomognu ali bez uspeha. Sam zli duh jednom iz nje

progovori da ga samo Trifun može isterati. Mnoge ljude dovodili su bolesničkoj postelji Gordijane, ali uzalud. Međutim, tek kada se po Božjem primislu u Rimu pojavi mladi guščar, Trifun iz Kampsade, devojka bi izlečena, pa ga srećni car obasu mnogim darovima koje ovaj pri povratku kući razdeli siromasima i nastavi čuvati guske i bogu se moliti.

Na rimski presto 249. godine došao je hristogorni car Dekije koji teškim mukama podvrgnu Trifuna ne bi li se ovaj odrekao Hrista. Trifun je mnogo bio mučen za Hrista dok nije 250. godine predao dušu svome Tvorcu. Vinogradari slave svetog Trifuna kao patrona pa toga dana idu u vinograde gde orezuju po neki čokot zalivajući ga vinom kako bi se vinogradu vratila malaksala snaga posle zimskog mirovanja. Zato se Sveti Trifun još zove i Orezač.

Simboličko značenje vina o krsnim slavama

Krsna slava je odlika isključivo Srpskog pravoslavlja koju je Sveti Sava uveo u praksu na liturgijskoj osnovi početkom XIII veka. On je mnogobožačke idole zamenio velikim svetiteljima crkve Hristove koji su postali zaštitnici Srpskih domova. Hrišćanska religija je vino kao deo žrtve preuzela od prehrišćanskih običaja prinošenja žrtve božanstvima, kućnim zaštitnicima i umrlim precima, ali mu je pri tom dala jednu sasvim novu simboliku. Ritual krsne slave koji je istovremeno i crkveni i narodni, podrazumeva korišćenje određenih "rekvizita" koji imaju duboko simboličko značenje, a jedan od njih je i vino.

Slavljenje krsnog imena ima obredni karakter i uključeno je u liturgijski obred. Hleb i vino, koji se pominju kao liturgijski elementi, predstavljaju telo i krv bogočoveka Hrista u kome su božanska i čovečanska priroda sastavljeni tako da se više nikada ne rastave. U Bibliji se vino pominje kao žrtveni prinos, a i sam Gospod Isus ga upotrebljava na svojoj tajnoj večeri. Upravo odatle je vino zajedno sa hlebom ušlo u evharistiju, iz koje je slava organski izrasla.

Vino se u krsnoj slavi koristi za prelivanje kolača pri rezanju, za prelivanje žita, a takođe i da ga okuse svi ukućani kada se diže u slavu. Vino za taj čin mora biti prirodno i crveno. Ono simbolizuje blagodat i silu Duha Svetoga koji sve osvećuje, a takođe i nevinu krv Hristovu prolivenu iz njegovih rana na krstu (Nikolaj, E., Ranković, Lj., 1995).

Treba napomenuti da ko slavi Božjeg sveca slavi istinsku slavu čovekovu u živome Bogu. Boga i njegove ugodnike, Hrišćani su slavili od najranijih vremena, pa su se tako mnogi od njih posvetili, tj. postali sveci. Na slavi se jede i pije u slavu Božju i nazdravlja osvećenim vinom. Zato su i gosti obavezni na ozbiljno i pristojno ponašanje kako to već i sam čin slave nalaže. To se pre svega odnosi na jelo i piće, temu razgovora, pa čak i pesme koje se pevaju. Treba imati na umu da je konzumiranje hrane i pića na slavama ritualnog karaktera, pa ukoliko ono nije u skladu sa kanonima crkve pretvara se u najobičniju gozbu bez smisla (Kalezić, D., 1989).

Za vreme sečenja slavskog kolača u vidu krsta po njegovoj donjoj ivici vrši se prelivanje reza vinom. Često sveštenik prilikom vršenja ovog čina govori molitvu: "Kolač lomili Boga molili, kolač prelivali vinom, dom se prelivao mirom, životom, zdravljem i svakim dobrom - Bože daj!".

Smatra se da slavsku sveću ne treba gasiti na bilo koji drugi način osim zalivanjem vinom (Grubičić, B., Tomić, M., 1988).

Stvarni značaj vina u životu ljudi

Vino predstavlja stalni izazov i "piće nad pićima" koje se najbolje slaže sa hranom. Ono prefinjuje njen ukus, pobuđuje apetit i doprinosi dobrom raspoloženju za stolom. Kao sastavni deo visoke i negovane gastronomske kulture, ono doprinosi punom uživanju samo ako se znalački odabere ono koje najviše odgovara i usluži na pravi način. Nijedno piće nije tako raznovrsno i kompleksno u pogledu: boje, sadržaja šećera, ugljen dioksida, kategorija kvaliteta i senzornih karakteristika kao što je vino. Pored toga što se pije kao aperitiv, u toku obeda uz razna jela i kao digestiv na kraju obeda, vino je odličan i nezamenjivi začin brojnim jelima. Ono što treba istaći takođe kao komparativnu prednost vina u odnosu na ostala pića, kada se radi o zdravlju ljudi, jesu farmakodinamički i psihogeni efekti koje ono ispoljava.

Farmakodinamičko dejstvo vina

Stres, bolest današnjice, znači napetost, pritisak ili duševno opterećenje, i predstavlja nespecifičan odgovor organizma na sve moguće vrste opterećenja. Glavni simptomi stresa su nesanica, zamor, iscrpljenost, nervoza i razdražljivost, dok je u težim slučajevima u pitanju depresija. U stanju stresa povećava se potreba za vitaminima B-kompleksa, vitaminom C, i mineralima Ca i Mg. Kalcijum i magnezijum doprinose uspostavljanju ravnoteže u organizmu pogođenim stresom, upravljajući sinergistički pobuđivanjem nerava. Opuštajuće dejstvo vina na ljudski organizam i sadržaj kalcijuma od 50 do 140 mg/l i magnezijuma od 40 do 120 mg/l, uz izvesnu količinu vitamina B i C, mogu predstavljati veoma značajan antistresni faktor. Treba naglasiti da se jedino redovnim umerenim uživanjem vina mogu zadovoljiti dnevne potrebe organizma u ovim antistresnim faktorima. Koliki je stvarni značaj vina, kada se radi o stresu, najbolje ilustruje podatak da jedna šumeća tableta farmaceutskog preparata na bazi minerala, koja se preporučuje protiv stresa sadrži 125 mg Ca i 100 mg Mg. Poznato je da u stresnim situacijama hipotalamus šalje poruke hipofizi koja se nalazi u mozgu. Ona aktivira adrenokortikotropni hormon koji prouzrokuje pojačano lučenje kateholamina, adrenalina i noradrenalina od strane nadbubrežne žlezde u srčanom mišiću. Kod umerenog i pravovremenog konzumiranja vina popušta nervna napetost i uzbuđenje, dok razdražljivost i strah bivaju ublaženi usled inhibicije dejstva simpatikusa i pojave jakog i neželjenog izlučivanja kateholamina. Na taj način vino je u stanju u mnogim slučajevima da spreči pogoršanje organskih i funkcionalnih smetnji vezanih za rad srca i krvotok.

Danas se pouzdano zna da crveno vino igra važnu ulogu u sprečavanju pojave arterioskleroze, infarkta miokarda, da dejstvuje antiinflamatorno i antivirusno, pri čemu njegovi fiziološki aktivni sastojci predstavljaju značajne hvatače slobodnih radikala u organizmu koji su odgovorni za štetne procese i starenje organizma.

Od 1991. godine, govori se o tzv. "francuskom paradoksu" u čijoj osnovi leži činjenica da Francuzi i pored toga što konzumiraju puno masnoće životinjskog porekla, doživljavaju u mnogo manjoj meri infarkt miokarda u odnosu na stanovnike USA i ostale narode zapadne Evrope. Suština ovog paradoksa je u sledećem: količina holesterola u krvi čoveka zavisi od genetske konstitucije i načina ishrane. Hrana bogata masnoćom povećava sadržaj lipoproteina niske gustine (LDL - Low Density Lipoprotein) u krvi, koji se vremenom talože kao vosak na zidove arterija. Pored smanjenja protoka krvi, LD - Lipoproteini vezuju kiseonik iz krvi i time otežavaju rad srčanog mišića, što znatno uvećava rizik od infarkta miokarda. Supstance koje poseduju antioksidativno dejstvo, kao na primer proantocijanidoli, kvercetin i resverstol, a koji su naročito zastupljeni u crvenom vinu, imaju ulogu koronarnih zaštitnika. Ova fenolna jedinjenja sprečavaju oksidaciju LDL, a takođe utiču na porast lipoproteina visoke gustine (HDL - High Density Lipoprotein) koji se smatraju pozitivnim regulatorima masnoće u krvi. U vinu se nalazi salicilna kiselina koja ne samo da je u stanju da razgrađuje masnoću i snižava nivo holesterola u krvi, već deluje i kao rastvarač čestica koje se u njoj nalaze, i time sprečava začepljenje arterija. U vinu je nađeno oko 60 mg/l salicilne kiseline, što predstavlja dvostruku količinu u poređenju sa dnevnom dozom aspirina koju lekari preporučuju kao predohranu za oboljenja kardiovaskularne prirode.

U Francuskoj se proizvode vina obogaćena ovim sastojcima, koja se u prometu deklarišu kao "vino za srce", a USA otkupljuje semenke grožđa iz zemalja Latinske Amerike iz kojih ekstrahuju proantocijanidole i njima obogaćuju hranu namenjenu vojsci i kosmonautima (Jović, S., 1998).

Psihogeni efekti vina

Od nastanka civilizacije do danas svi kulturni narodi su koristili određena sredstva za stimulaciju jednog uzvišenog osećanja života. U psihičkoj oblasti vino intenzivira aktivnost mozga u smislu euforije i doprinosi dobrom zdravlju. S obzirom da stvara osećaj harmonije, ono je nesumnjivo, najpogodnije sredstvo za izjednačavanje ljudi u psihičkom i fizičkom smislu. Bez sumnje, ni jedno drugo sredstvo nije u stanju da bolje razreši napetost i stvori osećanje toliko potrebne ravnodušnosti. Ono podiže misaonu svest, pri čemu "nebo snova ne završava u paklu očajanja", što je inače slučaj sa drugim psihoaktivnim sredstvima, naročito drogom. Sam način uživanja vina je sasvim drugačiji, jer ono kao "najkultivisanije i najcivilizovanije sredstvo za uživanje", zahteva određeni stil u ophođenju, što spada već u domen vinske kulture, na kojoj treba još puno da se poradi. Da nije bilo vina danas bi sigurno bili uskraćeni za brojna naučna i kulturna dostignuća. Poznato je da se rakija i pivo nigde tako poletno ne veeličaju od strane ljudskog duha kao vino, pa je onda i izlišno pitanje: da li bi današnja civilizacija dala tako puno pozitivnog da je od svojih početaka uživala samo u jednoj Coca Coli?

Nijedno drugo piće ne deluje tako euforizirajuće i smirujuće na ljudsku psihu kao vino, koje osim toga podiže i ličnu samosvest.

Kritičari, protivnici konzumiranja alkoholnih pića, mogli bi da protivreče ovoj konstataciji, opaskom da se takvo dejstvo vina zasniva isključivo na alkoholu, kao i da se navedeni psihološki efekti mogu postići i sa drugim alkoholnim pićima.

Međutim, Bogu hvala, vino se ne sastoji samo iz alkohola. Njegov karakter i kvalitet čini čitav niz sastojaka, čak preko 800, pri čemu mnogi od njih najverovatnije ispoljavaju i psihotropno dejstvo. U protivnom, kako tumačiti činjenicu da burgundac sivi i roze od burgundca crnog, sasvim drugačije deluju na raspoloženje u odnosu na plemenku i rizling? Više stotina aromatičnih materija vina u različitom obliku ispoljava dejstvo na ljudsku psihu, za čije opažanje čovek poseduje u srednjem mozgu osetljive nervne ćelije. Ove nervne ćelije stoje u direktnoj vezi sa limbičkim sistemom koji čini jedinstvenu strukturu u nervnom sistemu i kao takav upravlja vegetativnim nervnim sistemom i kontroliše različite oblike osećanja i ponašanja. Već i sam mirisni nadražaj koji proizvodi jedno fino vino može pozitivno delovati na raspoloženje i zdravlje ljudi. Ipak, kada se govori o uticaju vina na ljudsku psihu, ne treba osporavati i ulogu alkohola.

Vino konzimirano u umerenim količinama daje polet duhu, i snaži umetničku kreativnost. Ono jednostavno uzdiže ljudsku dušu za "sprat više", budući osećaj za sve vrednosti koje obogaćuju život, kao što su estetske vrednosti, muzika, prirodne lepote, i svakako privlačnost i naklonost prema suprotnom polu.

Uveče, posle napornog rada i dnevnih uzbuđenja, vino deluje opuštajuće na ljudski organizam. Simpatikus biva smiren, a u akciju stupa parasimpatikus, sasvim suprotnog dejstva koje se ogleda u uspostavljanju stanja smirenosti i opuštenosti organizma. Svakako, ko uveče posle radnog dana nalazi opuštanje u konzumiranju umerene količine vina, stvara distancu u odnosu na brige koje stvara svakodnevnica. Vino jednostavno omogućava čoveku, da shvati, da su često problemi i brige predimenzionirani, i pomaže, da se one sagledavaju u drugom, realnijem svetlu, što doprinosi da naredni dan započne smirenije, sa više pameti, mudrosti i suvereniteta. Ustvari, srećna mešavina senzornih stimulansa izazvanih bojom, aromom i bukeom jednog vina dobre berbe prenosi se piramidalno nervnom stazom do cerebralnog korteksa gde prijatno "golica" emocionalne centre mozga. Odgovor je očigledan u osećanju smirenosti što je značajna pomoć razmišljanju. Kao rezultat takvog stanja je pooštreno rezonovanje, izražena ljubaznost, duh cveta i brige se privremeno raspršuju. Iz jednog inteligentnog druženja sa vinom postiže se prirodno blagostanje koje pomaže da se bolje izade na kraj sa hazardima svakidašnjeg života. Zar ovo nije jedna vrsta psihoterapije? Hipokrat je davno optužio melanholiju ili "crno raspoloženje" da predstavlja osnovni uzrok jednog broja bolesti. Prema tome, zbog svog blagotvornog delovanja na nervni sistem, naročito posle emocionalnog šoka ili ozbiljnije bolesti, vino odabrano prema individualnom slučaju i konzimirano u umerenim količinama, može da deluje "kao bova koja je uvek pogodna da se čovek za nju uhvati"!

Kada se govori o delovanju vina na psihu, onda se mora imati u vidu i njegov efekat na ponašanje ljudi koji ga zloupotrebljavaju, koji piju više nego što mogu da podnesu. Tada se razmatraju simptomi vezani za pijanstvo, koje nije primereno kulturnom čoveku, ali koje neki smatraju čak "svetim" i uzvišenim, jer čovek u takvom stanju, kako veli Tin Ujević, uspostavlja vezu sa beskonačnim, udvostručuje se i postaje "sebevid". Uostalom od davnina je poznato da pijane, zaljubljene i pustolove i sam Bog čuva. Međutim, daleko je značajnije osvetliti prijatne

efekte "uzvišenog nektara" u mentalnoj sferi, kada je on odabran zbog svog kvaliteta i pri tome uživan veoma razumno i mudro. Vino deluje na intelektualni i senzorski kvalitet, koji ljudskom biću poklanjaju otmenost i uzvišenost, jednostavno rečeno - oplemenjuju ga. U slučaju anksioznosti i drugih psihičkih tegoba, traži se pomoć psihologa ili psihijatra koji jedino mogu da prepisu sredstva za smirenje koja često ispoljavaju toksično dejstvo. Daleko je mudrije pre stizanja do takvog stanja okrenuti se vinu, fermentisanom soku vinove loze, prirodnom generatoru raspoloženja. Nije bez razloga teolog iz XVII veka, Maitre de Saccy primetio: "Šta je život za one koji nemaju vino? Ono je stvoreno za radost čovečanstva" (Maury, E., 1992).

Nijedno drugo piće nije u stanju da razreši napetost i uspostavi eventualno narušenu psihičku ravnotežu kao vino. Profesor Fissinger je u svojim maestralnim predavanjima studentima medicine isticao da "vino održava jednu korektnu ravnotežu između mentalnog stanja i igre osećanja". Arnold von Villanova, lekar papa i kraljeva je još 1300. godine rekao da: "vino pušta da mislima porastu krila i da stvara čistu atmosferu u kojoj se ljudi bratski sjedinjuju". Kamo lepe sreće da smo mogli "gospodarima rata" da podamo vino. Možda bi im neka od misli "okrilatila" i učinila ih svesnim svih grehova koje su počinili širom sveta kao i apsurdna agresije na našu zemlju. Nisu nam ništa mogli jer nas je pored istine snažilo i vino, učinilo nas istrajnim i nepokolebljivim i sačuvalo nam mentalno zdravlje. Jednostavno, imali smo vino, imali smo spas. Uostalom, zar nije još deva Marija, videvši kako se apostoli svađaju, prva izrekla svojevrsan recept: "Vinum habent"! (Nemaju vina!).

Takođe nam je Hamvaševa "Filozofija vina", u nas davno otkrivena zahvaljujući profesoru Savi Babiću, bila od velike pomoći. Hamvaš kaže: "Imamo vino! Umemo da razrešimo prokleti šok. Vino nam vraća naš izvorni život, raj, i pokazuje gde ćemo stići i biti na konačnom prazniku sveta". A gde će biti "gospodari rata"? Ako je vino sveto piće, onda i vinarije predstavljaju svojevrsna sveta mesta. Međutim, "gospodari rata" u svojoj nepromišljenosti nisu ni njih poštedeli, zbog čega će ih kad-tad stići zaslužena kazna. Bez sumnje, će morati da kleče pred Bogom i sudom istorije!

Mudrost življenja sa vinom

Čovek u ophođenju sa vinom treba da ispolji mudrost jer ono može biti Božja blagodat ali i kazna, u zavisnosti od toga kako se koristi. Još je Paracelsus rekao: "Dosis facit venenum", što znači da samo količina čini da li će jedna materija biti otrov ili ne. Vino ima moć da ljudima podari stvaralačku vatru i uzdigne ih do Olimpske besmrtnosti, ali isto tako i da ih surva u pakao ništavila i bede. Mnogi umetnici, naučnici i književnici su ostavili velika dela čovečanstvu zahvaljujući stvaralačkoj vatri vina. Vino ima posebno mesto u iskonskoj "Pesmi nad pesmama" i nadalje u delima Bodlera, Bajlona, Getea, Jesenjina, Hofmana, Tina Ujevića, Đure Jakšića, Zmaja, Branka Radičevića, Disa, Rakića, Andrića, Pavića i mnogih drugih. Može se reći da ono prožima kompletnu svetsku istoriju književnosti. Ukoliko bi

se sve ono što se odnosi na vino eliminisalo iz svetske literature, kao i ono što je nastalo pod dejstvom duhovne opijenosti izazvane vinom, od nje bi ostalo veoma malo (Jovanović, D., 1999).

Mnoge pojave i zakonitosti u prirodi mogu biti najpre naučno otkrivene, a potom prihvaćene i dokazane u praksi, ali često i životna praksa može prva da ih prihvati, pre naučne verifikacije. Progresom nauke i instrumentalne tehnike danas se potvrđuju milenijumska iskustva o dejstvu vina na zdravlje, ponašanje i kreativnost ljudi. Ova iskustva su velikim delom skoncentrisana u aforizmima i sentencijama koje su izrekli najveći autoriteti u raznim oblastima stvaralaštva: književnosti, filozofiji, diplomatiji, muzici i td. Mudri ljudi, pisci, pesnici, filozofi, kojima je vino hranilo dušu i pero, ostavili su iza sebe "zrnca znanja" koja mogu služiti kao svojevrsni putokaz u ophođenju sa vinom. Najpre navodimo izreku Tomasa Džefersona, sa željom da pokažemo da su i SAD nekada imale i umne ljude na svom čelu. On je rekao: "Ja mislim da je velika greška smatrati veliki porez na vino porezom na luksuz; baš naprotiv, to je porez na zdravlje svih naših građana".

Jeste da penicilin leči ljude, ali ih vino čini srećnim.

A. Fleming

U vinu ima najviše sunca. Neka žive ljudi koji proizvode vino i njime unose svetlost u duše ljudi.

M. Gorki

Nepoznavati ukus vina isto je što i nevideti boje.

Tin Ujević

Vinogradarstvo je poezija poljoprivrede a vino je poslednja čar te poezije.

Gustav Krklec

Gde nema vina tamo umire draž Venere, tamo je život pust i neveseo.

Euripid

U vinu se nalazi produktivno dejstvujuća snaga veoma značajne vrste. Za razliku od drugih koji su svoje pijanstvo prespavali, moje stoji na papiru.

Gete

Potrebno je puno mudrosti ali malo vina da bi ljudi bili zadovoljni.

P. J. Hajnrih

Vino mozak čini promišljenim, brzim i pronalazačkim, punim živih, vatrenih i prijatnih misli.

Šekspir

Pri prvoj čaši čovek pije vino, pri drugoj čaši vino pije vino. Pri trećoj čaši vino pije čoveka!

Želiš li da upoznaš jedan narod, sedi za njegov sto i pij njegovo vino.

Italijanska naroda

Pijanome more do kolena a lokva do ušiju.

Ako Bog zabranjuje da pijemo, zašto je vino učinio toliko dobrim pićem?

Kardinal Rišelje

Ima više starih pijanaca nego starih lekara.

Rable

Mladost je pijanstvo bez vina, ali ako se starost pijući priklanja mladosti, pijenje postaje vrlina.

Gete

Priznajem da pred dobročinstvima vina nemam hrabrosti brojati njegove mane.

Bodler

Uzalud kuca na vrata muza onaj koji je bez vina.

Platon

Ko pije vino taj se moli, a ko ga loče čini greh.

Od početka sazdanja vinu je data snaga da osvetljava mračni put istine.

Dante

Razuman čovek je ponekad prisiljen da se opije da bi mogao preživeti s budalama.

Hemingvej

Literatura

1. Chevalier, J., Gheerbrant, A. Riječnik simbola. Zagreb: Nakladni zavod MH, 1987.
2. Grubičić, B., Tomić, M.: Srpske slave, Beograd: Litera, 1988.
3. Hofmann, A.: Weine verstehen und beurteilen. Stuttgart: Ulmer, 1987.
4. Jovanović, D.: Pohvala vinu u Zborniku radova Posledice ekološkog rata str. 49-50, Jagodina, 1999.
5. Jović, S., 1998: Vinska kultura i savremeni aspekti slaganja vina i hrane. Poljoprivreda 47 (388-389): 216-225.
6. Kalezić, D.: Krsna slava u Srba. Beograd: Sfairos, 1989.
7. Maury, E.: Your good health! The medicinal Benefits of wine drinking. London: Souvenir Press, 1992.
8. Mirković, L.: Pravoslavna liturgika. Beograd. Srpski arhijerejski sinod, 1983.
9. Nikolaj, E., Ranković, Lj.: Srpske slave i verski običaji. Valjevo: Glas crkve, 1995.
10. Peljah, M.: Rasskazi o vine. Kischinev: Kartia Moldoveniaske, 1979.
11. Stojanović, R.: Usmeno saopštenje 1999. godine.
12. Woschek, H. G.: Der Wein. Munchen: Callwey Verlag, 1971.

UDC: 641.87
Review paper

WINE - SYMBOLIC AND REAL SIGNIFICANCE

*S. Jović, A. Petrović**

Summary

Vine existed on the Earth before human beings appeared, therefore wine was something familiar to them from the very beginning. Even before the Ancient period many nations had their own wine gods, but only through the image of Dionysus wine obtains its full affirmation and strong symbolic significance. With appearance of the Savior - Lord Jesus Christ, and the New Testament wine assumes a new meaning. It becomes the symbol of Christ's blood shed in salvation of the mankind and as such it is irreplaceable in the Holy Communion (The Eucharist). It is being provided lately, on scientific basis, that due to its pharmacodynamic and psychogenic effects wine has a beneficial influence on health. With this, the millennium empiric knowledge, stated in numerous aphorisms and maxims, acquires a complete scientific confirmation.

Key words: Wine, Symbolic significance, pharmacodynamic and psychogenic effect.

* Slobodan Jović, Ph. D., Aleksandar Petrović, B. Sc., Faculty of Agriculture, Zemun - Belgrade, Yugoslavia.